

OKOLJSKA MEDIACIJA

Uporabnost mediacije za mirno reševanje sporov in preprečevanje nastanka sporov na področju okolja

Center za mediacijo pri
Pravno-informacijskem centru nevladnih organizacij – PIC
Povšetova 37, Ljubljana
Tel. 01/ 521 18 88
e-pošta: pic@pic.si
www.mediacija.si
www.pic.si

Ljubljana, 2007

Avtorji:
Senka Vrbica, Primož Šporar
Tina Divjak, Ana Matoz

Izdajo priročnika so omogočili:

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC
Ministrstvo za okolje in prostor

Kazalo:

I. UVOD

Namen tega priročnika je čim širšemu krogu tistih, ki se bodisi službeno bodisi zasebno srečujejo z različnimi interesi, ki se nanašajo na varstvo okolja, planiranje v okolju in posege v okolje pomagati pri razumevanju procesov, ki preprečujejo nastanek sporov na navedenih področjih in pri mirnem reševanju sporov, če do njih že pride. Vsebina je namenjena širokemu krogu ljudi, ki se srečujejo s zadevami, kjer lahko pride do sporov ali je do njih že prišlo in ne gre za individualne odnose, temveč večje skupine z različnimi interesi, predvsem pa:

- **javnim uslužbencem**, ki se pri vsakodnevnem delu srečujejo z okoljskimi zadevami, bodisi da pripravljajo prostorske načrte, bodisi da izdajajo gradbena ali druga dovoljenja in akte povezane z izgradnjo objektov,
- **predstavnikom organov odločanja** na državni, regionalni ali lokalni ravni pri sprejemanju odločitev, ki pomenijo tudi poseg v naravo (na primer izgradnja odlagališč odpadkov, energetskih objektov, cest in drugih infrastrukturnih objektov),
- **investitorjem in gospodarskim subjektom**, ki želijo zgraditi nove ali širiti obstoječe proizvodne objekte z namenom gospodarskega napredka,
- **nevladnim organizacijam**, ki se zavzemajo za varstvo okolja in ohranjanje narave,
- **civilnim iniciativam** oziroma skupinam prebivalstva, ki so se organizirale zaradi varstva narave ali zaščite drugih interesov povezanih z okoljem na lokalnem nivoju,
- **drugim prebivalcem in subjektom**, ki jim ni vseeno, kaj se v njihovem okolju dogaja, ki se zavedajo svoje družbene odgovornosti in želijo odgovorno sodelovati v procesih sprejemanja trajnostno naravnanih odločitev,

da bi spoznali mediacijo in jo prepoznali kot učinkovit način preprečevanja in reševanja sporov na področju okolja.

II. KAJ JE OKOLJSKA MEDICIJA

1. Zakaj zgolj oblastni ukrepi in pravna sredstva niso primerna za reševanje okoljskih sporov?

V našem skupnem družbenem prostoru nastaja vedno več sporov, saj je polje konfliktnosti vse bolj prisotno tudi na področju okolja, gospodarstva, politike in sociale. Ti spori so zaradi svoje narave vedno bolj pogosti, kompleksni in zahtevni, njihov vpliv pa je opaziti tudi na področju vsakdanjega življenja. Posledice teh vplivov se kažejo v vse manjšem zaupanju v obstoječ sistem, kar vzpodbuja nastajanje novih konfliktov, kljub temu da naj bi povečevanje konfliktnih situacij pripomoglo k družbenemu napredku.

Slovenija, kot majhna država s številnimi različnimi naravnimi okolji, ki zaradi svoje pestrosti in ohranjenosti predstavljajo okoljsko vrednoto, mora posebej paziti na svoje okolje in načrtovati svoj razvoj trajnostno v smislu čim večje ohranitve teh naravnih vrednot. Na svoji razvojni poti, kjer je treba uskladiti ekonomske interese gospodarstva, javne interese v zvezi z zagotavljanjem ustrezne infrastrukture, socialne interese z demografsko komponento in

urbanizacijo z ohranjanjem narave in trajnostno naravnano izrabo naravnih virov, vse pogosteje prihaja do trenj in sporov med nosilci moči in kapitala na eni strani ter vse bolj ozaveščenim prebivalstvom na drugi strani. Preseči bo potrebno dosedanje vzorce reševanja teh konfliktov z odpiranjem procesov planiranja in odločanja v zadevah, ki lahko vplivajo na okolje, v katerem živimo, vzpostavljanjem zaupanja v medsebojnem dialogu ter reševanja sporov, ki se nanašajo na naše življenjsko okolje v konstruktivnem duhu z rešitvami, sprejemljivimi za vse, ne zgolj z merjenjem moči, oblastne ali podprte s pravnimi sredstvi.

Mediacija je lahko pomembna metoda pri teh procesih, saj se lahko v okviru mediacije srečajo tako kratkoročni gospodarski interesi kot dolgoročni trajnostni in naravovarstveni interesi, upoštevajo se tako ekonomski kot pravni aspekti. Mediacija omogoča sprejemanje pomembnih odločitev ne da bi se s tem zaviral razvoj. Ker se skozi mediacijo doseže konsenz udeleženih je njena legitimnost visoka, dogovorjena rešitev pa zato izvedljiva in s tem celotna pot krajša. Skozi oblastni mehanizem sprejeta odločitev je sicer sprejeta hitreje, vendar zaradi pomanjkanja legitimnosti v izvedbeni fazi naleti na težave, ko se sreča z drugimi upravičenimi interesi, ki jih predhodno ni upoštevala, kar lahko realizacijo odločitve v celoti ustavi. Glede na to, da je ravnanje z našim okoljem pomembno za sosednje države in obratno, je mediacija primeren mehanizem tudi za konstruktivno čezmejno komunikacijo za premostitev različnih interesov v skupno sprejemljivo in trajnostno naravnano rešitev.

V okviru trajnostnega razvoja celotne EU se izkazuje, da okoljska prilagoditev vseh politik predstavlja učinkovitejše orodje za doseganje ekoloških ciljev kot pa tradicionalno varstvo okolja vodeno kot sektorska politika. Gre torej za proces širitve okoljske politike v procesu, ki mora od abstraktnega koncepta potekati v smeri široke razprave vseh delov družbe. V srečevanju različnih interesov v tem procesu je mediacija perspektivna tudi na nivoju EU.

Sodobne ureditve s področja okolja so zelo formalizirane in tako je tudi v Sloveniji varstvo okolja področje, ki ima strogo določene postopke glede sprejemanja ustreznih odločitev. Ta formaliziranost vključuje tudi nabor pravnih sredstev, s katerimi se lahko prizadete stranke borijo za svoje pravice. Vendar pa tukaj nastaja velik paradoks: končni cilj vsakega posega v naravo se dogaja v naravi sami (najsij gre za gradnjo objekta, ceste ali rudnika), nastali problem ali spor pa rešujemo s pravnimi sredstvi, kar pomeni, da se na sodišču boj vedno bije okoli drugih zadev – ali so bile vse alternative ustrezno ovrednotene, ali je bila javnost primerno obveščena, ali so bili predstavljeni objektivni podatki – to bojišče pa je v celoti odmaknjeno od polja resničnih interesov vključenih (na primer nekdo želi graditi določen objekt, drugi pa želi, da se ta ne gradi). Mediacija kot neformalen postopek lahko pomaga, da se stranke izognejo tem prerekanjem glede formalnosti, ki pravzaprav niso polje njihovega dejanskega interesa.

Mediacija je sveža in nova ravno v tem, da se osredotoča na izboljšanje odnosov med partnerji, vzpostavlja zaupanje in gradi na njihovi skupni volji, da se najde rešitev, ki bo sprejemljiva za vse.

2. Kaj je mediacija?

Mediacija je prostovoljen, neformalen in izvensoden postopek mirnega reševanja sporov, v katerem se partnerji v sporu ob podpori nepristranskega posrednika – mediatorja sporazumejo, da bodo v poštenem odnosu iskali rešitev spora, ki bo ustrezala interesom vseh udeleženih.

Mediacija temelji predvsem na prostovoljni udeležbi, odgovornosti udeležencev in predpostavki, da imajo partnerji v sporu sposobnost, da ob pomoči mediatorja rešijo problem. V postopku mediacije se vzpostavi boljša komunikacija, poveča se zaupanje, kar omogoči partnerjem, da se premaknejo iz svojih pozicij k svojim praviim interesom, pri tem pa zmorejo sprejeti tudi možnost obstoja drugih pogledov na zadevo.

3. Prednosti mediacije

- ponuja neformalno vzdušje, kjer se lahko vzpostavi zaupanje med partnerji,
- vzpostavi ali izboljša se medsebojna komunikacija, v kateri lahko partnerji prepoznajo in predstavijo svoje prave interese glede same zadeve ne glede formalne procedure,
- ohranja se dostojanstvo partnerjev in njihove javne podobe,
- osredotoča se na sedanje in bodoče stanje, ne na preteklost,
- zaupnost mediacijskega postopka,
- dopušča partnerjem, da oblikujejo svoje rešitve in skupaj izberejo tako, ki zadovoljuje interese vseh,
- ne omogoča zmage ene strani nad drugo, temveč dostojno rešitev problema za vse udeležene (win-win rešitev),
- ker je proces neformalen, je mnogo bolj prijazna, saj ni rokov, niti pravnih sredstev,
- tako omogoča prihranek časa, denarja in energije na poti do rešitve spora,
- pričakovati je, da se bodo udeleženci držali dogovora,
- promovira kreativnost v oblikovanju rešitev,
- kontrola nad izidom leži v rokah udeležencev,
- izkušnja uspešne mediacije postane za partnerje model za reševanje sporov, ker promovira pozitivno komunikacijo in razumevanje.

4. Kaj je okoljska mediacija

Okoljska mediacija je izraz, ki ga danes uporabljajo v mnogih državah in pomeni mediacijo v sporih, ki nastanejo pri načrtovanju ali izgradnji objektov (bodisi stavb bodisi infrastrukturnih ali gospodarskih objektov) ali pa v zvezi z drugimi posegi v prostor, ki imajo potencial, da lahko škodujejo okolju oziroma lokalni ekologiji. Sam termin nosi s seboj zgodovino tega področja mediacije. Namreč, v večini primerov so bile ekološke akcijske skupine oziroma civilne iniciative tiste, ki so pokazale na ta ekološko škodljivi potencial in preprečitev realizacije tega oblikovale v svoj cilj v procesu odločanja o posameznem projektu. Mediacija je postala ključ do participacije vseh interesnih skupin pri tem odločanju. Ko so ključni akterji to spoznali, je okoljska mediacija zaživela.

Bistveno za okoljsko mediacijo je, da se nanaša na okolje in da ne gre za individualne spore, temveč gre za interese različnih skupin, večinoma pa so vključeni tudi prebivalci določenega lokalnega območja. Z reševanjem okoljskih problemov se je mediacija preselila iz polja reševanja ali urejanja odnosov med posamezniki v polje javnega oziroma skupnega prostora.

Pojem okoljske mediacije se je v 70ih letih izoblikoval v ZDA. S prevzemom in prevodom besede »okoljska mediacija« se je ta izraz in institut prenesel tudi v evropske države. Zaradi nepreciznosti samega pojma so se začeli pojavljati problemi, ki so vodili do nesporazumov, zaradi česar se je v Nemčiji izoblikoval standard, ki pojem »okoljska mediacija« interpretira kot »mediacija v javnem prostoru: okolje – politika – gospodarstvo – sociala« (*Mediation im öffentliche Bereich: Umwelt-Wirtschaft-Politik-Soziales*), ožje pa tudi kot »mediacija v procesu planiranja in gradnje«.

V Sloveniji bi bila možna ustrezna inačica takemu poimenovanju »mediacija v prostoru«.

5. Zgodovina okoljske mediacije

Različne vrste mirnega reševanja sporov med ljudmi obstajajo že dolgo. Mediacija kot specifična metoda mirnega reševanja sporov pa je relativno mlada in se je najprej uveljavila v ZDA, kjer se uporablja že več kot 30 let kot učinkovit mehanizem za reševanje sporov na področju okolja. Z mediacijo uspešno rešen spor glede gradnje jezusa na Snoqualmie River leta 1972 šteje kot prvi primer, ki je spodbudil začetek reševanja tovrstnih problemov z mediacijo. V naslednjih 10 letih je bilo tako kar 161 primerov okoljske mediacije, od tega 115 sporov okoli določene lokacije in 79% teh je bilo uspešno rešenih. 1984 so bile ustanovljene prve vladne mediacijske institucije. Okoljska mediacija je še bolj zaživela po sprejemu dokumenta *Environmental Policy and Conflict Resolution Act* leta 1998, na podlagi katerega je bil konstituiran tudi Inštitut za reševanje okoljskih sporov (United States Institute for Environmental Conflict Resolution). Vseskozi narašča zasebna pobuda za reševanje sporov z mediacijo, United States Environmental Protection Agency pa jo tudi intenzivno promovira kot metodo reševanja sporov na področju okolja.

V Evropi je mediacija na področju okolja najbolj razvita v Nemčiji, Avstriji, Veliki Britaniji, na Nizozemskem in v Švici. Največ primerov okoljske mediacije je bilo v Nemčiji. Kot prvi uspešen primer mediacije šteje primer širitve Frankfurtskega letališča. Prvi poskus širitve letališča je bil realiziran leta 1984 po težki, skoraj državljanski vojni podobni, situaciji boja med policijo in nasprotniki širitve. Spor je nastal zaradi tega, ker so bili mnogi okoliški prebivalci prizadeti s hrupom in drugimi imisijami pristajanja in vzletanja letal, okoljevarstveniki pa so bili zaskrbljeni zaradi negativnega vpliva širitve letališča na okolje, posebej zaradi predvidenega uničenja gozda. 20 let kasneje je bila dejanska situacija zelo podobna. Da bi se izognili ponovitvi nasilja in dragih sodnih procedur, so se iniciatorji širitve odločili za mediacijo, ki je bila uspešna. Do leta 1996 je bilo tako 64 primerov okoljske mediacije, po letu 1990 pa je ta dejavnost nasploh zelo v vzponu. Bolj profesionalno delo se je začelo s projektom »Implementacija okoljske mediacije v Nemčiji«, ki je trajal tri leta z namenom opazovanja analiziranja in organizacije različnih projektov s področja okoljske mediacije, postavitve smernic za nadaljnji razvoj področja ter določitev in opredelitev standardov okoljske mediacije. Eden izmed ciljev tega projekta je bil tudi zagotoviti čim širši spekter strokovnjakov, ki jih bo odlikovala njihova profesionalnost in obširne izkušnje s področja mediacije. Po končanem projektu je krog mediatorjev obsegal strokovnjake s področja politologije, politične ekonomije, prava, psihologije in krajinske arhitekture, s čimer naj bi bilo zagotovljeno, da bo mediacija pokrita z vseh zornih kotov. V letu 2000 je združenje Foerderverein Umweltmediation sprejelo tudi *Standarde za okoljsko mediacijo*.

6. Temeljna načela za okoljsko mediacijo in cilji:

Kriteriji za okoljsko mediacijo so:

- sodelovanje partnerjev v sporu je prostovoljno,
- mediacija je neformalen proces in odprta za vse partnerje,
- osredotočenje na interese in ne na položaje,
- rešitev spora ni vsiljena od zunaj, partnerji morajo sami razviti opcije in skupaj izbrati sprejemljivo za vse,
- pri mediaciji je prisoten eden ali več strokovno usposobljenih nevtralnih mediatorjev, ki z mediacijskimi tehnikami vodijo proces mediacije tako, da se razvijejo rešitve, toda ne odločajo o rešitvi spora,
- predstavniki sprtih partnerjev so neposredno vključeni v proces določanja možnih rešitev in te svoje vloge ne prenašajo na odvetnike ali druge zunanje ljudi,

- rezultat procesa okoljske mediacije se uporabi kot priprava za potrebne oblastne in administrativne odločitve,
- okoljska mediacija ne nadomesti oblastne ali administrativne odločitve.

Z mediacijo se zasledujejo naslednji cilji:

- doseganje vsestransko zadovoljivih rešitev
- preventivno vplivanje na preprečevanje morebitnih nadaljnjih sporov
- spodbujanje lastne odgovornosti udeležencev v sporu
- učenje medsebojne komunikacije.

7. Mediator

Mediator za vodenje postopka okoljske mediacije je za mediacijo usposobljena oseba, pri čemer ni potrebno, da je strokovnjak na področju okolja, niti da je pravni strokovnjak. Je ekspert za vodenje mediacijskega postopka. Imeti mora znanja in sposobnosti za mediacijske tehnike in postopanje z večjimi skupinami. V postopku mora biti nevtralen in neodvisen, enako je privržen vsem partnerjem, postopek vodi pošteno in v korist vseh partnerjev. Mediator načeloma ne more mediirati glede projekta, glede katerega si intimno želi, da ne bi bil realiziran. Od mediatorjev se tako pričakuje visoka etična drža, ker je to predpogoj za uspešno mediacijo. Mora pa se zavedati političnih, družbenih, ekonomskih in ekoloških aspektov spora oziroma procesa, ki ga mediira, saj bi brez tega težko razumeval motive partnerjev spora. Ker postopke okoljske mediacije praviloma vodi več mediatorjev, ni nujno, da ima vsak mediator vse sposobnosti, temveč so lahko v postopku specializirani, tako da vsi skupaj ne izpustijo nobenega pomembnega aspekta mediacije. Mediator pomaga partnerjem v sporu tako, da partnerjem omogoči vzpostavitev komunikacije in spoznavanje interesov in potrebe drug drugega, kar jim omogoči boljše razumevanje situacije in jim pomaga, da najdejo rešitev, ki bo zadovoljevala njihove dejanske potrebe. Mediator ne razsoja, odloča ali kakorkoli vsiljuje odločitev partnerjem, moč odločanja je prepuščena partnerjem. V svoji vlogi opogumlja partnerje, krepi njihovo spoštovanje in dostojanstvo.

Prednosti mediacije ter temeljna načela za mediacijo so skupaj z likom mediatorja dovolj prepričljivi, da so partnerji v sporu pripravljene poskusiti s takim načinom mirne rešitve spora.

8. Posebnosti okoljskih sporov

- vključenih je več partnerjev v konfliktu,
- pogosto gre za večje skupine ljudi,
- gre za kompleksne vsebine spora,
- med partnerji vlada pomanjkanje zaupanja,
- obstaja negotovost glede učinkov spornega projekta,
- obstajajo velike razlike na nivoju dejstev in vrednot,
- nasproti si prihajata zasebni in javni interes,
- gre za neenakomerno distribucijo moči (možnosti vplivanja) in virov (ekspertno znanje, čas, finančni viri) med udeleženci,
- visoka vpletenost javnosti in medijev,
- pogosto spor zavzame širše politične dimenzije (lokalna, regionalna ali nacionalna politika),
- običajno zadevajo življenje posameznikov ali kakovost življenja ljudi,
- lokalni interesi lahko nastopijo zoper interese družbe kot celote,

- o obstaja nevarnost, da se v primeru realizacije spornega povzroči v naravi škoda, ki je ob kasnejšem sprejemu drugačne odločitve, ni več možno popraviti.

Običajno je podlaga tovrstnim sporom dolga zgodovina medsebojnega nerazumevanja, negotovosti glede pravih dejstev in tekmovalni interesi, ki jih podpira prepričanost posamezne skupine v eno pravo rešitev. Obstajajo tri tradicionalne poti, da se tovrstni spori razrešijo:

1. s pritiskom na vlado ali druge oblastne organe, da intervenirajo ali sprejmejo oziroma spremenijo določeno odločitev,
2. z volitvami tistih političnih opcij, ki imajo drugačno politiko glede te zadeve
3. s sprožitvijo sodnega spora.

Vse navedene poti zahtevajo veliko energije, časa in tudi finančnih sredstev. Na koncu ena stran zmagaja in druga izgubi. To povzroči poglobljanje sporov na drugih področjih ali nastanek novih sporov. Mediacija, čeprav z nekaterimi omejitvami, lahko bistveno pripomore k vzpostavitvi pogojev za konstruktivno skupno rešitev:

- ⇒ neenakost v virih in moči omejuje medsebojno zaupanje. Mediacija ne odstrani teh razlik. Te razlike so dejstvo in mediator lahko celo pomaga partnerjem, da ovrednotijo močnejše in šibkejše strani svojega položaja. Mediator le poskuša vzpostaviti enakopraven odnos v mediacijskem postopku, ki temelji na medsebojnem spoštovanju. V takem vzdušju sprejet skupni dogovor je tako mnogo boljši kot vsiljena odločitev sodišča, ki ne upošteva obstoječe razlike v moči in virih.
- ⇒ negotovost: znanstvene in tehnične negotovosti glede stanja in bodočih učinkov projekta so značilne za okoljsko odločanje in ljudje pogosto delujejo na podlagi nepopolnega poznavanja teh vplivov in tveganj. Ker je pogoj za dobro odločitev informiranost vseh o relevantnih podatkih, mediatorji pomagajo partnerjem v sporu, da ti najprej dosežejo dogovore o pridobivanju informacij: katero znanje oziroma informacije so v tem primeru potrebne, kako se bodo te informacije pridobile, katerim strokovnjakom bodo zaupali to nalogo. Skupno učenje v mediacijskem procesu se tako pogosto prelevi v bolj fleksibilno in sprejemljivo končno rešitev.
- ⇒ konflikt vrednot: okoljski spori osvetlijo različne vrednote, ki jih imajo različne skupine ali akterji glede okolja in s tem povezanimi tveganji, sploh kadar gre za posebej nevarne posege ali izgubo naravnosti, pri čemer je ogrožena manjša skupina ljudi. Razlika v vrednotah lahko pogloblja spore med ljudmi in povzroča, da postane njihovo ravnanje nerazumno. Mediator pomaga pri vzpostavitvi dialoga, skozi katerega se pogosto ugotovi, da vrednote partnerjev mogoče niso tako nasprotujoče. Prav tako se je v praksi tudi izkazalo, da razlike v vrednotah pogosto pripomorejo oblikovati dolgoročnejša partnerstva, ko se ljudje skupaj trudijo najti skupne cilje, z dosego katerih bodo premagali razlike.
- ⇒ vpletenost oblastnih organov: večina okoljskih sporov vključuje lokalno, regionalno ali nacionalno oblast. Pogajanje z oblastnimi organi je nekaj povsem drugega kot pogajanje s komerkoli drugim. Včasih predstavniki oblasti nimajo ustreznih pooblastil ali sposobnosti, da iščejo in izbirajo drugačne rešitve problema. Nadalje lahko nadrejeni zavlačuje ali zavrača dogovor, ki so ga njegovi pooblaščenici delavci dosegli v mediaciji. To vse lahko prikazuje mediacijski proces v nepošteni luči ali kot arbitraren proces. Mediatorji lahko pogosto pomagajo ljudem pri teh težavah tako, da osvetlijo položaj določenega oblastnega organa, in možnosti njihovega procesa odločanja ter s tem kompenzirajo negativne občutke drugih udeležencev, ki lahko sicer povzročijo prenehanje dogovarjanj.

S tem ko parterji v mediaciji niso ujeti v bitki, predvsem javni bitki, je bolj verjetno, da bodo sprejeli legitimnost interesov drugih strani in to, da morajo biti poleg njihovih, v vsaki rešitvi upoštevani, tudi interesi drugih. Če partnerji uspejo doseči rešitev, ki je zadovoljiva za vse, lahko ta proces služi kot model za bodoče reševanje sporov.

Mediacija vzpostavi spoštovanje do pravice ljudi, da povejo svoje stališče v zadevah, ki zadevajo in vplivajo na njihova življenja.

III. UPORABA OKOLJSKE MEDIACIJE V PRAKSI

1. Preventiva in priprava na mediacijo

Mediacijski proces v okoljskih zadevah vključuje veliko ljudi, ki so ponavadi strukturirani v več manjših ali večjih skupin. Istočasno se soočamo s kompleksnimi vprašanji, ki vključujejo velike količine podatkov in potencialno tudi velikim številom možnosti za rešitev. Veliko tega, kar se počne v okoljski mediaciji služi osvetlitvi te kompleksnosti in hkrati njenem zmanjševanju. V tem smislu so pomembna prevencija, predmediacija in upoštevanje kompatibilnosti s pravnimi postopki.

Prevenција: če je le možno, se želimo izogniti okoljski mediaciji z uporabo mediativnih intervencij v tako zgodnji fazi planiranja posega v okolje, ko spori še niso nastali. Bistvo tega je, da proces odločanja oblikujemo v participativni proces vseh, ki so zainteresirani ali potencialno prizadeti s končnim učinkom. S tem se izognemo porabi časa in denarja za mediacijo, če bi spor nastal. Mediatorji so lahko s svojim znanjem v veliko podporo temu participativnemu procesu.

Predmediacija: velike skupine, mnogi deležniki, kompliciran splet interesov – za mediacijo je potrebno pripraviti dobro osnovo, da se le-ta sploh lahko začne, sicer bo mediacijski postopek dolgotrajen in težaven. V mediaciji se velik del procesa odvija okoli tega, da zainteresirane strani prepoznajo svoje prave interese. Zato je predmediacija usmerjena predvsem v raziskavo, kdo je lahko prizadet s sporno zadevo in v odkrivanje prikritih interesov, ki se pokažejo skozi delo z udeleženiimi skupinami, predvsem pa, da se razkrije prava volja glede tega, ali bi želeli vstopiti v mediacijo ali ne. Če se interesna skupina odloči za mediacijo, je naslednji problem vzpostavitev predstavnškega telesa oziroma predstavnikov, ki bodo zastopali interese določene skupine, saj skupina tehnično praviloma ne more nastopati v mediaciji kot celota. Nadaljnji problem predstavljajo pooblastila teh predstavnikov, ki morajo vključevati tudi svobodo, da lahko predstavniki sledijo dinamiki mediacijskega procesa. Proces je treba zasnovati tako, da je omogočen stalni povratni odziv matične skupine, da se utrjuje cilj, ki je v tem, da bo odločitev, ki bo izšla iz mediacijskega procesa, podprta tudi s strani skupine. V nasprotnem primeru se predstavniki odmaknejo od svoje skupine in rezultati mediacije ne bodo uresničljivi. Če gre za nekaj skupin z nekaj deset pripadniki je relativno lahko pripraviti osnove za mediacijo, če pa je skupin več in so številčno večje, pa je potrebna dobra organizacija za izvedbo predmediacije, kar običajno zahteva vire (finančne, prostorske in človeške), ki mediatorem pogosto niso na razpolago. Zato je hkrati s razvojem mediacije potrebno razvijati tudi vire za dobro vodenje teh pripravljalnih procesov.

Kompatibilnost s pravnimi postopki: Vse gradbene aktivnosti v javnem prostoru, še bolj pa planiranje in izgradnja infrastrukturnih objektov, kot so odlagališča odpadkov, čistilne naprave, elektrarne in avtoceste, se dogajajo v pogojih zahtevnih predpisanih postopkov, ki

urejajo planske in gradbene aktivnosti. To je v postopku iskanja rešitev potrebno upoštevati in osvetliti pravne vidike sporne zadeve.

2. Ključni faktorji za uspešno okoljsko mediacijo:

Praktične izkušnje so pokazale, da naslednji dejavniki bistveno pripomorejo k večjemu uspehu mediacije:

- prostovoljna in pravočasna vključitev vseh deležnikov (zainteresiranih, prizadetih), ki se vključijo v proces preko predstavnikov z ustreznimi pooblastili,
- nevtralni in kredibilni mediatorji,
- enakopravnost udeleženi partnerjev v procesu in pri odločanju,
- prisotna volja udeleženi, da se dogovarjajo in dosežejo skupno rešitev,
- neformalna procedura in dosega zavezujočega dogovora,
- neovirano kroženje in distribucija informacij in transparentnost,
- zaupnost postopka,
- zmožnost premoščanja razlik.

3. Omejitve okoljske mediacije

Uspešna izvedba okoljske mediacije je omejena predvsem z dvema faktorjema:

- nepripravljanost partnerjev v sporu, da bi vstopili v mediacijo, ker ocenjujejo, dajim ponuja manj, kot bi lahko dosegli v pravnem ali političnem boju ali na drugem »bojišču«. V teh primerih in glede na izhodiščne pozicije moči v družbi, ni možno najti za vse sorazmerno zadovoljujoče rešitve (win-win), temveč bi bila taka rešitev zgolj na račun žrtvovanja interesov ene strani;
- težavnostjo mnogih okoljskih sporov zaradi izrazito različnih moralnih vrednot posameznih strani. Spor je težko rešljiv, saj zahteva od vključenih kompromise glede njihovih vrednot.

5. Kdaj okoljska mediacija ni primerna

Potrebno se je zavedati, da mediacija ni vedno primerna metoda. Potrebno je skrbno oceniti in ovrednotiti, za kateri primer bi bila mediacija najbolj primerna, saj se edino tako lahko izognemo brezplodnim naporom. Mediacija tako praviloma ni primerna oziroma obstaja verjetnost, da bo neuspešna v naslednjih primerih:

- če je zadeva stvar pomembnega pravnega principa, ki bi moral biti rešen v formalni proceduri,
- izid ima izredno pomembnost oziroma odmevnost v javnosti ali medijsko pozornost,
- ključni udeleženci so vkopani v svoje pozicije in se niso pripravljene pogajati v dobri veri,
- doslej so bile že opravljene dolgotrajne diskusije brez rezultata,
- udeleženec (ali udeleženci) ni sposoben poslušati oziroma sploh sodelovati v procesu.

To je povezano z nujnostjo, da za mediacijske postopke veljajo neki standardi, pri čemer ne gre za visoko formalizirana pravila, temveč za osnovna vodila za mediatorje in mediacijski proces, da se doseže trajnost sprejetih dogovorov.

4. Kdaj se lahko mediacija uporablja

Mediacija v postopku planiranja in sprejemanja odločitev: Glede na to, da gre pri odločitvah v okoljskih zadevah za področje, ki zadeva vse dele družbe, je pomembno, da se sprejmejo odločitve, ki so trajnostno naravnane in jih podpira čim večji del družbe. Pri takih odločitvah se nujno srečajo nasprotni interesi. Odločitev, ki bo končno sprejeta, naj bi bila zadovoljiva za

vse. Gre za podobno situacijo, kot je po nastanku spora, saj je potrebno vključiti zainteresirane, jim omogočiti artikulacijo njihovih interesov in enakopravno sodelovanje pri oblikovanju odločitev. Mediacija je zato primeren mehanizem že v fazi planiranja in oblikovanja odločitev, ki bi lahko imele vpliv na okolje. V tem primeru je mediacijski proces naravnan tako, da po prejemu tako dosežene odločitve do spora ne bo prišlo.

Mediacija za rešitev nastalega spora: Če v fazi odločanja ni bilo v dovoljšnji meri upoštevano načelo participativnosti, lahko pride do spora v izvedbeni fazi, ko se ljudje zavejo realne ogroženosti njihovih zasebnih ali lokalnih interesov in s povsem fizičnimi aktivnostmi preprečijo nadaljevanje izvedbe posega v okolje. Tudi v tem primeru je mediacija glede na opisane značilnosti postopka najboljši, najcenejši in najhitrejši način rešitve spora.

Uspešno izvedeno mediacijo bodo udeleženci uporabili kot model za reševanja sporov tudi na drugih področjih vsakdanjega življenja, večala pa se bo tudi okoljevarstvena ozaveščenost, saj se mediacija, ki je sama po sebi usmerjena v bodočnost, kot idealen mehanizem, vklaplja v procese trajnostnega razvoja.

IV. MEDIACIJA PRI ZGODNJEM VKLJUČEVANJU JAVNOSTI V PROCES PLANIRANJA IN ODLOČANJA

1. Zahteve glede odločanja v okoljskih zadevah

Za planiranje, ki zadeva okolje ali za odločitve, ki se nanašajo nanj, je že zaradi pomembnosti narave kot vrednote nujno, da pride do te odločitve skozi procese javnih razprav in vključevanja strokovne in laične javnosti, pa tudi skupin, lokalnih skupnosti in drugih, ki bi utegnili biti z okoljsko odločitvijo lokalno prizadeti. Široko vključevanje javnosti v proces planiranja in odločanja v okoljskih zadevah kot pomemben cilj formalizirajo tudi različne EU direktive in Aarhuške konvencije:

- ⇒ Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje,
- ⇒ Direktiva 2003/4/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o dostopu javnosti do informacij o okolju in razveljavitvi Direktive Sveta 90/313/EGS,
- ⇒ Direktiva 2003/35/EGS Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o sodelovanju javnosti pri sprejemanju določenih planov in programov, ki se nanašajo na okolje in dopolnitvah Direktive Sveta 85/337/EGS in 96/61/ES glede sodelovanja javnosti in dostopa do sodišč,
- ⇒ Direktiva 2004/35/EGS Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode,
- ⇒ Uredba (ES) št. 1367/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti.

Z Zakonom o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri določanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Uradni list RS št. 62/2004) je bila v Sloveniji sprejeta tudi Aarhuška konvencija, ki zahteva, da:

- ⇒ se javnost vključi v čim zgodnejši fazi, dokler so odprte različne možnosti,

- ⇒ se javnost seznanja z vsemi informacijami, potrebnimi za njeno sodelovanje,
- ⇒ so jasna načela sodelovanja in pričakovanja o tem, kaj naj bo prispevek javnosti,
- ⇒ se javnosti omogočijo ustrezne oblike posvetovanj,
- ⇒ se javnosti omogoči izražanje in posredovanje pripomb,
- ⇒ se pripombe in predlogi javnosti upoštevajo,
- ⇒ se predstavi, kako so bili predlogi in pripombe upoštevani.

2. Nizka kultura participativnega odločanja

V okviru slovenske zakonodaje sta za uresničevanje navedenih zahtev pomembna Zakon o varstvu okolja in Zakon o dostopu do informacij javnega značaja. Tako je načelo vključevanja javnosti v procese planiranja in odločanja v okoljskih zadevah formalno že dovolj artikulirano, v praksi pa zgolj navidezno in ne dejansko. Izvaja se v smislu objave določenih namer na spletnih straneh odločevalcev in pozivom javnosti, da posreduje pripombe, ki se praviloma ne upoštevajo. Razlogov za to je več, med njimi pa tudi:

- ⇒ nezaupanje do potencialnih deležnikov javnosti, ki bi jih bilo potrebno vključiti v proces, saj to zahteva velik napor in tako bolj predstavlja oviro za »učinkovito« delovanje odločevalcev,
- ⇒ vnaprejšnja skepsa glede možnosti dobrih rezultatov na podlagi vključevanja javnosti,
- ⇒ pomanjkanje znanja in spretnosti za vodenje participativnih procesov, v odsotnosti primerov dobre prakse pa ni podpore krepitvi tovrstnih zmogljivosti.

Nizka kultura participativnega odločanja se odraža tudi v odsotnosti prakse uresničevanja instrumentov neposredne demokracije v lokalnih skupnostih, ki predstavljajo način sodelovanja občanov pri odločanju. Zakon o lokalni samoupravi namreč omogoča sodelovanje občanov pri odločanju v obliki zbor občanov, referendumov in ljudske iniciative, kar pa se v praksi sploh ne izvaja. Občani lahko na zboru obravnavajo posamezne zadeve, oblikujejo stališča, dajejo predloge, pobude, mnenja ali celo odločajo. S statutom občine podrobneje določijo zadeve, ki jih obravnavajo občani na zboru, o njih oblikujejo svoja stališča, dajejo predloge, pobude in mnenja ali o njih odločajo, način vložitve zahteve in postopek odločanja o sklicu zbor občanov, če sklic zahtevajo volivci, način sklica, število volivcev, ki morajo sodelovati na zboru, da so stališča, pobude, mnenja ali odločitve veljavno sprejete in kako sprejeta stališča, predlogi, pobude in mnenja ali odločitve zavezujejo občinske organe. Nizka kultura uresničevanja neposredne demokracije je predvsem posledica premajhnega poznavanja in razumevanja neposredne demokracije, s strani oblasti pa še posebej pomanjkanje njenega dejanskega sprejemanja, kar na drugi strani potencialnim pobudnikom vzbuja dvom v možnost uspeha, nizka je tudi še zavest aktivnega državljanstva. Zaradi tega nezaupanja v možnost učinkovite participacije v okviru obstoječih mehanizmov, se ljudje raje združujejo v interesne skupine ali civilne iniciative in delujejo zgolj v smislu nasprotovanja drugim interesnim udeležencem. Vendar se s tem manjša tudi njihova pripravljenost vstopiti v procese sodelovanja.

Bolj ko se večja participacijska vrzel, daljša je pot do uspešne implementacije participativnega odločanja. Nevključevanje povzroča prizadetost civilnih iniciativ, lokalnega prebivalstva in drugih zainteresiranih, saj se odločite sprejemajo brez njihovega sodelovanja, čeprav bodo morali morda prav oni živeti s posledicami odločitev. Skratka dogaja se nekaj, o čemer njih ni nihče nič vprašal, s tem se utrjuje njihov ločeni položaj in zato odklonilno stališče, ki pogosto rezultira v destruktivnih konfrontacijah, kjer so trajnostni vidiki zanemarjeni.

3. Mediacija za preseganje stanja

Da se preseže tako stanje, se lahko z uporabo mediacijskih postopkov za zgodnje vključevanje javnosti in sodelovanjem vseh deležnikov pri planiranju in sprejemanju odločitev v smislu uresničevanja načel Direktiv EU in Aarhuške konvencije, začne ustvarjati dobra praksa. Za to je potrebno dobro izvesti postopke preventivne mediacije ali predmediacije, predvsem pa je potrebno izvesti:

- ⇒ zgodnje informiranje vseh potencialno zainteresiranih ali prizadetih, strokovne in splošne javnosti,
- ⇒ prepoznavanje vseh potencialnih akterjev in njihovo vključevanje v proces sodelovanja,
- ⇒ pomagati sodelujočim razpoznati in artikulirati njihove prave interese,
- ⇒ pomagati vzpostaviti vzdušje zaupanja in boljše komunikacije za doseganje dobrih odločitev.

Ta proces je lahko podlaga za planiranje in sprejemanje odločitev, lahko pa zgolj za vzpostavitev partnerstva. Vključujoče lokalno partnerstvo je namreč perspektivna oblika sodelovanja javnosti v procesih odločanja glede posegov, ki se bodo dogajali v lokalnem okolju. Ta praksa se je v nekaterih Evropskih državah, r tudi v Sloveniji, oblikovala na primerih iskanja odlagališča nizko in srednje radioaktivnih odpadkov. Glede na odsotnost prakse izvajanja neposredne demokracije v lokalnih skupnostih pa bi bila mediacija lahko tudi primerna metoda za oživitev teh oblik sodelovanja občanov pri odločanju.

V. MEDIACIJSKI POSTOPEK ZA MIRNO REŠITEV SPORA

1. Koraki medicijskega postopka

Po dobro izvedenem postopku predmediacije (priprave mediacije) so glavni koraki okoljske mediacije naslednji:

A. Razjasnitev konflikta - v tem delu se iščejo odgovori na vprašanj:

- kaj je problem, kaj se je potrebno odločiti,
- časovna in prostorska dimenzija zadeve,
- kdo je iniciator in kdo je še vključen in kdo bi še lahko bil vključen,
- kaj se je zgodilo doslej,
- kaj je še neznano in katera so odprta vprašanja.

B. Priprava in konstituiranje

- analiza spora (ali gre za spor glede interesov, vlog, odnosov ali glede procedure), zgodovina spora in bistveni elementi spora,
- konstituiranje sodelujočih partnerjev v smislu določitve predstavnikov skupin z ustreznimi pooblastili,
- dogovor glede pravil: udeleženci mediacije morajo najprej doseči najprej dogovor glede osnovnih pravil, po katerih bo potekal mediacijski postopek,
- razjasnitev glede porazdelitve stroškov: ker je mediacija praviloma nekaj časa trajajoč proces, v katerega je vključenih več mediatorjev, v postopku predmediacije pa je lahko vključenega že več organizacijskega osebja, je mediacija povezana s stroški, glede katerih je že v začetku potrebno doseči dogovor, kako se bodo pokrivali.

C. Pogajalska faza:

- pregled interesov in ciljev: udeleženci izrazijo svoje interese in želene cilje, pri čemer se skozi proces mediacije prepoznajo in artikulirajo svoje prave interese, ki pogosto ležijo pod površjem vidnega problema,
- oblikovanje in pogajanje o rešitvah: udeleženci na podlagi izmenjanih interesov in potreb začnejo oblikovati možnosti rešitev in se o njih pogajajo.

Ta faza lahko traja nekaj srečanj ali pa tudi več mesecev. Praviloma se predstavniki vseh sprtih skupin udeležujejo teh srečanj, mediatorji pa se lahko tudi ločeno srečujejo s posameznimi skupinami. Pogosto se v tej fazi vzpostavi konstruktivna konfrontacija, ki mora slediti najmanj naslednjim principom:

- medsebojni donosi ostajajo nespremenjeni, udeleženci se spopadajo le s problemom
- kot glavni princip se sledi pravilo večine z varstvom pravic manjšine
- odločitev mora vsebovati kar največ »win-win« elementov, »žrtve« naj bodo v celoti čim manjše
- odločitev naj bo časovno opredeljena v izogib odlogom.

D. Zaključevanje procesa, realizacija in monitoring:

- odločitev o rešitvi: udeleženci izmed nabora možnih rešitev medsebojno izpogajajo in se odločijo za eno rešitev;
- mediacijska pogodba glede na doseženi dogovor: na podlagi doseženega soglasja o rešitvi se pripravi formalen dogovor, ki je lahko podlaga za izvedbo potrebnih formalnih postopkov, lahko pa je tudi medsebojno pravno zavezujoč,
- določitev izvršitve obveznosti in bodoči spori, monitoring: partnerji se tudi dogovorijo, kako bodo prevzeli odgovornost za izpolnitev dogovora – plan izpolnitve, kako bodo spremljali medsebojno izpolnjevanje in kako bodo ravnali v primeru bodočih sporov.

Uspešna realizacija mediacijskega dogovora je eden najbolj pomembnih in kritičnih aspektov okoljske mediacije. Z rešitvijo spora je glavni namen mediacijske procedure dosežen. Vendar bo cilj vseh sodelujočih partnerjev dosežen le skozi kompletno realizacijo dogovora. Pri tem udeleženci sicer tudi naletijo na ovire. Vendar je tu pomembna odgovornost udeležencev, na kateri je bil grajen mediacijski postopek, da resno in odgovorno izpolnijo pogodbeni dogovor, ki so ga sami prostovoljno oblikovali.

**V začetku mediacije so partnerji na pozicijah, ki jih označuje
skrb, upanje, pričakovanje, prioritete, domneve, prepričanje, strahovi, vrednote.
Mediacija se giblje od teh proti
odgovornosti, spoštovanju, prepoznavanju, vedenju, priznanju, razumevanju,
zaupanju, varnosti, izpolnitvi, občutku pripadnosti, veljavnosti.**

2. Časovni in finančni vidik mediacije

Mediacija, četudi je v primeru uspešne rešitve, najhitrejša pot do sprejema in izvedbe nameravane odločitve, terja določen čas. Glede na svojo neformalno naravo, večje število udeleženih, praviloma predstavnikov skupin, s katerimi se morajo posvetovati v vsaki fazi mediacijskega postopka, je jasno, da tak postopek ne more biti hiter in traja najmanj nekaj mesecev. Prav ta časovna komponenta odvrča nosilce moči in kapitala, da bi se je posluževali, saj zaradi moči svoje pozicije lahko odločitev, ki si jo želijo, hitreje sprejmejo. Šele izkušnja težav in nasprotovanja, ki lahko sledijo taki odločitvi (primer širjenje Frankfurtskega letališča) jih prepričajo, da je lahko mediacijska pot dejansko krajša.

Drug problem mediacije, je financiranje. Namreč kompleksnost samega procesa terja veliko angažiranja velikega števila ljudi in to stane. Že v sami pripravi so potrebne organizacijske spretnosti ekipe ljudi, nato tudi samo delo mediatorjev, pa tudi čisto materialni stroški, povezani s prostori, kjer se mediacija dogaja. Mediacijski proces tako enostavno ne more biti poceni. Tu pride do izraza dejstvo, da prav skupine prebivalcev, okoljevarstvene ali druge nevladne organizacije, ki nasprotujejo določenemu posegu, ki bi lahko trajno škodoval okolju, nimajo sredstev za take postopke. Sredstva imajo praviloma investitorji, ki so pripravljeni mediacijo financirati, ko prepoznajo, da je to za doseg končnega rezultata najbolj optimalna pot. Zato je nujno, da pridobi mediacija širšo družbeno podporo v smislu kulture mirnega reševanja sporov.

VI. NEMŠKI STANDARDI OKOLJSKE MEDIACIJE

Za čim večjo uspešnost mediacijskih postopkov so potrebna tudi neka osnovna pravila, ki se oblikujejo na podlagi dobrih praks in vzpostavljajo pogoje za bobre mediacijske postopke. To so ugotovili tudi nemški mediatorji, ki so sprejeli standarde okoljske mediacije. Ti lahko služijo kot neformalni pripomoček vsem mediatorjem in drugim, ki se ukvarjajo z okoljskimi spori.

Standardi v prvem delu izpostavljajo posebnosti, cilje, načela ter potek tovrstne mediacije in naloge mediatorjev v postopku. V drugem delu so podrobno opredeljeni standardi izobraževanja mediatorjev. Delovanje mediatorja v sporih povezanih z okoljem, je zelo kompleksno. Ravno zaradi tega je bistvenega pomena ustrezna interdisciplinarna izobrazba, ki upošteva vse vidike, na podlagi katerih je mediator sposoben sam organizirati in voditi mediacijski postopek v nastalem okoljskem sporu. Mediator je v celotnem izobraževalnem procesu seznanjen tako s prakso tega področja kot tudi z zadevno teorijo, kar kasneje seveda vodi h kakovostnemu vodenju samega mediacijskega postopka. Določene so obvezne vsebine teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter trajanje izobraževanja. Mediator naj bi praktično delo začel kot ko-mediator. Po končanem mediacijskem izobraževanju je naloga vsakega mediatorja, da svoje sposobnosti nadalje razvija predvsem v praksi, z dodatnim izobraževanjem ter z nadzorom svojih lastnih sposobnosti. V tretjem delu standardov so določene tudi zahteve, ki jih morajo izpolnjevati institucije za izobraževanje mediatorjev in za inštruktorje. Inštruktorji morajo biti kvalificirani strokovnjaki in znanstveniki z relevantnih področij, imeti pa morajo tudi praktične izkušnje s področja mediacije.

VII. PRAKTIČNI NAPOTKI ZA MEDIACIJO V SLOVENIJI

Potreba po mediaciji obstaja

Okolje gospodarske rasti v Sloveniji in pričakovanja glede te na eni strani, omejenost virov in ozemeljska omejenost, geografska lega in demografski faktor na drugi strani predstavljajo prostor, kjer se srečujejo ekonomski, ekološki, politični, socialni. Za prihodnost je pomembno, da se ti interesi srečajo in integrirajo v trajnostno naravnanih rešitvah, ki jih bo podpiral največji del družbe. Za doseganje takih rešitev in reševanje sporov, kjer do njih že pride je mediacija primeren mehanizem.

Kaj je za to potrebno

- spreminjanje politične kulture v smislu opiranja za sodelovanje s prebivalstvom
- krepitev državljske odgovornosti
- razvijati politično in finančno podporo za razvoj mediacije in vzpostaviti formalne okvire
- krepiti vlogo nevladnih organizacij za promoviranje mediacije kot orodja za učinkovito sodelovanje javnosti pri sprejemanju odločitev

- v javnosti promovirati mediacijo in pridobiti širšo družbeno podporo za mediacijo kot kulturo reševanja sporov

V kakšnih primerih se lahko poslužim mediacije

Sem javni uslužbenec in:

- pripravljam plan, ki se nanaša na izgradnjo čistilne naprave v našem kraju in vem, da bodo težave z okoliškim prebivalstvom, ki se bo temu upiralo; predpisi me silijo, da izvedem posvetovanje z javnostjo, ampak kako naj to naredim, da se ne bo na koncu jezna skupina občanov izvedbo fizično preprečila - objava in poziv na svetovnem spletu ne bosta dovolj;
- sem del ekipe, ki mora najti novo lokacijo za odlagališče komunalnih odpadkov za večje mesto in vem, da bi bile tehnično gledano primerne tri lokacije, vendar sta že v dveh civilne iniciative napovedale boj zoper to, v enem primeru pa je lokalna skupnost izrazila nestrinjanje z lokacijo pri njih – kako naj izpeljem zadevo;
- izdajam lokacijska in gradbena dovoljenja, v postopku imam dovoljenje za izgradnjo zabaviščnega parka blizu turističnega kraja, lastniki bližnjih vikendov pa so že vložili pritožbe in peticijo, s katero nasprotujejo temu, investitor pa pritiska na čim prejšnjo realizacijo – zavedam se, da bo prišlo lahko tudi do fizičnega obračunavanja, kako naj preventivno ukrepam;

Sem investitor in

- nameravam graditi večji proizvodni obrat, ker širim dejavnost; dovoljenja bom dobil, ker je država zainteresirana za odpiranje novih delovnih mest. Ker bo to na robu manjšega kraja, so mi prebivalci že povedali, da nočejo take proizvodnje v svojem kraju, zaradi katere bo cel dan hrup. Želim investirati v duhu dobrih odnosov s prebivalci, da bi prepoznali tudi prednosti za kraj, ki jih prinašam. To sem jim že razložil, pa mi ne verjamejo. Kaj naj storim?

Smo civilna iniciativa ali nevladna organizacija in

- se ne strinjam, da bi v našem kraju zaježili reko in izgradili novo elektrarno, ker je reka zaradi svoje lepote izredna naravna vrednota in njeno okolje habitat redki vodni ptici. Oblastne organe in investitorje smo že opozorili na to, izkoristili smo pravne možnosti. Kaj lahko še naredimo?

V vseh navedenih in podobnih primerih, kakor tudi v primeru pričakovanih individualnih sporov v zvezi s posegi v naravo, planiranjem in gradnjami, se je dobro obrniti na institucije, ki izvajajo mediacijo, ki na vašo pobudo kontaktirajo vse druge udeležence v sporni zadevi z namenom, da bi se lahko vzpostavil mediacijski proces ali pa vam pomagajo pripraviti načrt udeležbe javnosti oziroma vseh zainteresiranih in prizadetih v postopku priprave odločitve, tako, da bo ta kasneje izvedljiva tako, da ne bo povzročila sporov.

Ta priročnik je nastal v okviru izvajanja programa »Okoljska mediacija« na podlagi znanja iz virov, pridobljenih pri partnerskih organizacijah in spletnih virov drugih tujih organizacij, ki se ukvarjajo z mediacijo (povezave na www.mediacija.si) in na izobraževanjih s področja okoljske mediacije, ki so se jih udeležili PICovi strokovnjaki ter dosedanjih izkušenj.

PRAVNO-INFORMACIJSKI CENTER NEVLADNIH ORGANIZACIJ – PIC
Povšetova 37, 1000 Ljubljana
tel: 01/521 18 88 fax: 01/540 19 13
spletna stran: www.pic.si, www.mediacija.si
elektronski naslov: pic@pic.si

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC je nevladna organizacija ustanovljena 1997 leta, katere poglavitno poslanstvo je spodbujanje in skrb za razvoj pravne misli in iskanje naprednejših, bolj demokratičnih in bolj humanih rešitev, krepitevi civilnega dialoga in položaja nevladnih organizacij. Konkretno deluje na treh področjih:

VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC: Nudimo pravno svetovanje posameznikom in nevladnim organizacijam na področjih povezanih z varstvom človekovih pravic. Na podlagi soglasja Ministrstva za pravosodje nudimo brezplačen prvi pravni nasvet v skladu z Zakonom o brezplačni pravni pomoči. Želimo zaznati probleme marginalnih in manjšinskih skupin ter drugih, kakršnokoli diskriminacijo ali kršitve človekovih pravic in v okviru pravno dopustnih sredstev na to opozoriti in reagirati. V tem smislu podajamo pobude pristojnim institucijam in predlagamo sprejem ali spremembe predpisov. Izvajamo projekte, ki vključujejo analize domače zakonodaje in primerjalne analize v funkciji spodbud za spremembe ali uveljavitev nove zakonodaje ali podzakonskih izvedbenih aktov.

PODPORA NEVLADNIM ORGANIZACIJAM (NVO): S svojim delovanjem se trudimo prispevati k izboljševanju položaja nevladnih organizacij v Sloveniji. Izvajamo projekte, s katerimi želimo doseči večjo povezanost slovenskih nevladnih organizacij ter prispevati k večji vlogi NVOjev ter preostale zainteresirane javnosti v procesih odločanja. Z zakonodajnimi iniciativami želimo slovenskim nevladnim organizacijam omogočiti ugodne pogoje za delovanje in opravljanje njihove dejavnosti. Nudimo pravno svetovanje posebej za NVOje, ki obsega: pripravo ustanovnih aktov za društva, zavode in ustanove ter drugih internih aktov in drugo statusno svetovanje, svetovanje z delovno pravnega področja, dostopa do informacij in varstva okolja. Pripravljamo primerjalno pravne analize, pravna mnenja, predloge zakonov in sprememb zakonov. Nevladnim organizacijam ponujamo tudi mediacijo za mirno reševanje sporov in izobraževanja z različnih pravnih področij.

MIRNO REŠEVANJE SPOROV - MEDIACIJA: PIC je pričel z izvajanjem osnovnega mediacijskega izobraževanja leta 1999, leta 2001 pa je v okviru svoje dejavnosti ustanovil Center za mediacijo, ki združuje številne mediatorje. Vseskozi redno izvajamo izobraževanja s področja mediacije (družinska, v skupnosti, vključujoč sosedsko, delovno-pravna, gospodarska ter prostorska in okoljska) ki jih vodijo priznani slovenski in tuji mediatorji. Izvajanje same mediacije je del naše redne dejavnosti, ki se nenehno širi. Mediacijo na področju okolja smo začeli izvajati s programom »Okoljska mediacije«, ki smo ga ob podpori Ministrstva za okolje in prostor začeli izvajati leta 2006.